

ELŐSZÓ

Dr. Ágoston György

egyetemi tanár

A tanárképző egyetemi karokon az egyetem és az élet, az elmélet és a gyakorlat szorosabb kapcsolatának követelménye nem kis mértékben az egyetemi képzés és az iskola szorosabb kapcsolatára vonatkozik. A tanárképző karoknak tudományosan jól képzett *középiskolai tanárokat* kell képezniük. Ez a feladat megoldhatatlan, ha az egyetem nem ismerteti meg hallgatóival az iskolát: az iskolai nevelést és oktatást, ha nem alakítja ki bennük azt a képességet, hogy az egyetemen szerzett tudásukat az iskolában alkalmazni tudják. Sok év tapasztalata bizonyította, hogy az egyetemről kikerült fiatal tanároknak nagyon hiányzott az alapos iskolaismeret, hiányoztak az iskolai munkában szükséges készségek és jártasságok: nagy és gyakran megoldhatatlan nehézségek elé kerültek éppen azért, mert egyetemi éveik alatt alig „láttak” iskolát, alig „próbálták” az iskolai munkát. Illetékes szakkörökben mindenütt hangzott e miatt a panasz. Nem is beszélve arról, hogy az iskolaismeret hiányában: élmények hiányában a tanári hivatástudat sem formálódott kielégítően tanárjelölteinkben.

Érthető tehát, hogy a tanárképző karok képzésének reformja alkalmával *napirendre került az iskolai gyakorlatok mennyiségének növelése és a gyakorlatok alkalmas formáinak megtalálása*. Csaknem négy éven át folyt a kísérlet. Iskolai gyakorlatokról lévén szó, a kísérlet a neveléstudományi tanszékek hatáskörébe tartozott, de meg kell jegyezni, hogy az iskolai gyakorlatok nem tekinthetők kizárólagosan „pedagógiai” gyakorlatoknak, mert a hallgatók bennük egyetemi szakmai tanulmányaikat éppúgy „gyakorolják”, mint lélektani-pedagógiai tanulmányaikat.

A 3—4 évig végzett kísérlet kialakította az *iskolai gyakorlatok rendszerét*: egy folyamatosan előre haladó rendszert, amely az elméleti pedagógiai tárgyak egymásra épülésének logikáját követi. A következő iskolai gyakorlatok bevezetésére és ki-próbálására került sor:

1. a II. évfolyamon pszichológiai tárgyú iskolai megfigyelések,
2. a III. évfolyamon pedagógiai iskolai megfigyelések,
3. ugyancsak a III. évfolyamon nevelési gyakorlat valamely általános vagy középiskola osztályon kívüli foglalkozásai keretében,
4. a IV. évfolyamon szakmódszertani iskolai megfigyelések,
5. a gyakorló iskolában végzendő iskolai gyakorlat a IX. és a X. félévben (gyakorlóév).

Azok a fiatal tanárok, akik az utóbbi 2—3 évben végeztek, tehát már alaposabb elméleti és gyakorlati pszichológiai-pedagógiai képzésben részesültek, jobban megállják a helyüket az iskolákban, sokkal könnyebb a pályakezdésük, mint a régebben végzetteké. Erről szinte teljesen egyértelműen tájékoztatnak bennünket a művelődési osztályok, a szakfelügyelők, az igazgatók és a tapasztalt idősebb tanárok. Az iskolai gyakorlatok tehát már most kedvezően éreztetik hatásukat. Erről csak azok nincsenek meggyőződve (ilyenek sajnos sokan vannak még az egyetemi oktatók között), akik a kísérletet nem kísérték figyelemmel, akik nem vették maguknak a fáradságot, hogy legalább 1—2 iskolai gyakorlaton személyesen is résztvegyenek, és a gyakorlatok hatását a pályakezdő tanárok munkájában nyomon kövessék.

A hallgatók többsége jól viszonylik a gyakorlatokhoz, látja jelentőségüket. Van köztük természetesen olyan is, aki nem mindjárt látja, aki feleslegesnek tartja, őket, mert „elszántan” nem akar tanár lenni. Később viszont, amikor az ilyen hallgatók mégis tanári pályán helyezkednek el, hálásak nekünk.

Az új egyetemi tanterv véglegesítette, a tanárképzés szerves részévé tette az iskolai gyakorlatokat. A kísérleti stádium tehát tulajdonképpen végetért. Ez azonban még korántsem jelenti azt, hogy a gyakorlatok már tökéletesek, már maximális hatásfokúak. A gyakorlatok hatásfokának növelésére tovább keressük, kísérletezzük a megfelelő módszereket, szervezeti feltételeket.

A Szegedi József Attila Tudományegyetem Neveléstudományi Intézetének munkatársai nagyon sokat dolgoztak a gyakorlatok érdekében. *A kötetben található három tanulmány e nagy munka egy részéről ad számot.* A pszichológiai gyakorlatok, a III. éves pedagógiai iskolai megfigyelések és a X. félévben kötelező három hetes külső iskolai gyakorlatok tapasztalatait dolgoztuk fel bennük. Egy következő kötetünkben a gyakorlatok többi fajtájának tapasztalatait is összegezni kívánjuk.

Több oka is van annak, hogy az iskolai gyakorlatokról gyűjtött tapasztalatainkat közzé tesszük:

1. A középiskolai tanárképzésnek részben teljesen új gyakorlati formáiról van szó, amelyeknek bevezetése a magyar tanárképzés történetében fontos esemény; méltó arra, hogy a kialakulás, a kísérletezés folyamatát megörökítsük.

2. Bár — mint említettük — az egyetemi reform törvényesítette az iskolai gyakorlatokat, az egyetemi oktatók egy része nincs meggyőződve létjogosultságukról; ezek az íráskok talán mondanak számukra valamit.

3. Úgy gondoltuk, hogy tapasztalataink hasznosak lehetnek más tanárképző intézmények, neveléstudományi tanszékek számára; segítséget nyújtanak közös törekvésinkhöz: az elméleti és gyakorlati pedagógiai képzés színvonalának állandó javításához.

Vorwort

DR. GEORG ÁGOSTON

Professor

An den lehrerbildenden Fakultäten bezieht sich die Forderung der engeren Verbindung zwischen Universität und Leben, Theorie und Praxis — in grossem Masse — auf die engere Verbindung zwischen Universitätserziehung und Schule. Die lehrerbildenden Fakultäten sollen wissenschaftlich gut gebildete Mittelschullehrer bilden. Diese Aufgabe kann nicht gelöst werden, wenn die Universität die Schule den Studenten nicht bekannt macht: wenn sie die Schulerziehung und den Schulunterricht nicht in Praxis zeigt, wenn sie in den Studenten nicht die Fähigkeit bildet, dass sie die Wissenschaft, — welche sie auf der Universität verschafft haben — in der Schule verwenden sollen. Vieljährige Erfahrungen bewiesen, dass den jungen Lehrern, — die die Universität gerade verlassen haben — das gründliche Kennen der Schule, die in der Schularbeit notwendige Fertigkeit und Erfahrung fehlten, es bereitete ihnen grosse, oft unlösliche Schwierigkeiten, dass sie während ihrer Universitätsjahre Schule kaum besucht und Schularbeit kaum geleistet haben. In den bezüglichen Fachkreisen wurden deswegen oft Klagen erhoben. Wegen des Mangels der Schulkenntnisse, wegen des Fehlens der Erlebnisse konnte sich die Lehrerberufung in unseren Studenten auch nicht entwickeln.

Es ist verständlich also, dass gelegentlich der Reform der Lehrerbildung die quantitative Erweiterung der Schulübungen und das Finden der günstigsten Form dieser Übungen auf die Tagesordnung gesetzt wurde. Die Untersuchung dauerte fast vier Jahre. Es handelt sich um Schulübungen, also die Untersuchung gehört zum Pädagogischen Institut, aber es muss erwähnt werden, dass die Schulübungen

nicht ausschliesslich als pädagogische Übungen angenommen werden können, denn die Studenten — während dieser Übungen — auch ihre Universitätsfachkenntnisse ebenso „üben“, wie ihre psychologische — pädagogische Kenntnisse.

Die 3—4 jahrelang durchgeführte Untersuchung hat das System der Schulübungen gebildet: ein ununterbrochenes System, welches der Logik der Reihenfolge von theoretischen pädagogischen Gegenständen folgt. Die folgenden Schulübungen wurden eingeführt und ausprobiert:

1. im II. Jahrgang psychologische Schulbeobachtungen,
2. im III. Jahrgang pädagogische Schulbeobachtungen,
3. im III. Jahrgang wieder Erziehungsübung in der äusserklassischen Beschäftigungen irgendeiner allgemeinbildenden-, oder Mittelschule,
4. im IV. Jahrgang fachdidaktische Schulbeobachtungen,
5. im IX. und X. Semester Schulübung in der Übungsschule (Übungsjahr).

Die jungen Lehrer, die in den letzten 2—3 Jahren die Universität verlassen haben, also schon eine gründlichere, mehr eingehende theoretische und praktische psychologische und pädagogische Bildung bekommen haben, können ihrer Arbeit viel besser entsprechen, ihr Berufsanfang geht viel leichter als derselbe der früher Absolvierten. Diese Erfahrung wird fast eindeutig von den Unterrichtsabteilungen, Fachinspektoren, Schuldirektoren und erfahrungsreichen, älteren Lehrern unterstützt. Über diese Frage sind nur die nicht überzeugt, (solche sind noch leider viele unter den Universitätslehrern), die die Untersuchung nicht beachtet haben, die sich die Mühe nicht genommen haben, wenigstens 1—2 Schulübungen persönlich zu besuchen um die Wirkung der Übungen auch in der Praxis der jungen Lehrer zu beobachten.

Die Mehrzahl der Studenten führt die Übungen gut und nützlich durch, sie sehen ihre Bedeutung. Es sind selbstverständlich auch solche, welche die Bedeutung dieser Übungen nicht sofort einsehen, welche die Übungen sogar für überflüssig halten, denn sie keineswegs Lehrer sein wollen. Später aber dagegen, wenn solche Studenten doch Lehrer werden, werden sie uns dankbar.

Der Universitätslehrplan hat die Schulübungen endgültig, als organischen Teil der Lehrerbildung, angenommen. Das Untersuchungsstadium ist eigentlich zu Ende. Das bedeutet aber nicht, dass die Übungen schon vollkommen gut, mit maximalem Erfolg vor sich gehen. Zur Verbesserung der Wirksamkeit suchen wir auch weiter die günstigsten Formen, Methoden, Organisationsbedingungen.

Die Mitarbeiter des Pädagogischen und Psychologischen Instituts der Universität „József Attila“ von Szeged haben sehr viel im Interesse der Übungen gearbeitet. Die drei, in diesem Bande erschienenen Mitteilungen referieren über einen Teil dieser grossen Arbeit. In diesen wurden die Erfahrungen der psychologischen Übungen, der pädagogischen Schulbeobachtungen vom III. Jahrgang und die der im X. Semester obligatorischen dreiwöchigen, auf dem Lande zu leistenden Schulübungen aufgearbeitet. In einem nächsten Band wollen wir die Erfahrungen der weiteren Übungsarten summieren.

Es hat mehrere Ursachen, dass wir diese Erfahrungen der Schulübungen mitteilen:

1. Es handelt sich über teilweise ganz neue Formen der Mittelschullehrer-Bildung, deren Einführung in der ungarischen Lehrerbildung ein wesentliches Ereignis ist.

2. Obwohl — wie wir es schon erwähnt haben — die Universitätsreform die Schulübungen legalisiert hat, ist ein Teil der Universitätslehrer nicht über ihre Wesenberechtigung überzeugt; vielleicht sagen diese Mitteilungen ihnen etwas.

3. Wir meinen, dass unsere Erfahrungen auch anderen lehrerbildenden Anstalten, pädagogischen Instituten nützlich sein können; sie können zu unserer gemeinsamen Bestrebung Hilfe bereiten, nämlich zur stetigen Verbesserung des Niveau der theoretischen und praktischen pädagogischen Bildung.